mad mekansal araştırmalar dergisi
journal of spatial research

e-issn: 3023-493X

ÇOCUKLARIN MEKÂNSAL TERCİHLERİNDE ALGISAL PARAMETRELERİN HİYERARŞİSİ: Çocuk Kütüphanelerinde Analitik Bir İnceleme

İrem KÖSE[1], Gülsüm SOBAY MERCAN[2]

Araştırma Makalesi

Yazar Bilgileri

[1] Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Gaziantep, Türkiye
irem.erkurt@hku.edu.tr
0000-0002-9994-3767
Sorumlu Yazar

[2] Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep, Türkiye
gulsum_sobay@hotmail.com
0009-0001-0904-1701

Geliş: 18.02.2026
Kabul: 18.08.2026
DOI: 10.71298/maddergi.1892498

Bu çalışma Gülsüm Sobay Mercan'ın Dr. Öğr. Üyesi İrem Köse danışmanlığında 2024 yılında Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalında tamamlanan "Kullanıcı Bağlamında Çocuk Kütüphanelerinin Tasarım Kararlarının Değerlendirilmesi; Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atıf için:

Köse, İ. & Sobay Mercan, G. (2026). Çocukların mekânsal tercihlerinde algısal parametrelerin hiyeraraşisi: Çocuk kütüphanelerinde analitik bir inceleme. *Mekansal Araştırmalar Dergisi*, *4*(2), 225-244. https://doi.org/10.71298/maddergi.1892498

Özet

Çocuklara yönelik mekân tasarımında fiziksel çevre özelliklerinin algısal tercihler üzerindeki etkisi sıklıkla yetişkin gözlemleri üzerinden değerlendirilmekte; çocukların doğrudan tercihlerine dayalı nicel çalışmalar ise sınırlı kalmaktadır. Bu çalışma, çocukların iç ve dış mekânlara ilişkin algısal tercihlerini belirlemeyi ve bu tercihlerin hangi algısal ve fiziksel boyutlarla ilişkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, Gaziantep'te yer alan Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi kullanıcıları olan 5-8 yaş aralığındaki 113 çocukla yürütülmüştür. Katılımcılara biri yerel ve tanıdık örnek olmak üzere farklı ülkelerden seçilmiş sekiz dış mekân ve sekiz iç mekân kütüphane görseli sunulmuş; çocukların tercihleri alınmış ve seçtikleri mekânlar renk, doku, ışık, form ve ölçek boyutlarında ikili sıfat eşleşmeleriyle değerlendirilmiştir. Veriler betimsel istatistikler ve Ki-Kare bağımsızlık testi ile analiz edilmiştir. Bulgular, iç mekân tercihlerinde renk boyutunun; dış mekân tercihlerinde ise doku ve ışık boyutlarının daha baskın algısal bileşenler olarak öne çıktığını göstermektedir. Yaş grupları arasında özellikle form boyutunda farklılaşma gözlenmiş; cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sonuçlar, çocukların mekânsal tercihlerinin çok boyutlu algısal süreçler doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymakta ve çocuklara yönelik kamusal mekân tasarımında algısal boyutların kullanıcı odaklı biçimde ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk mekânı, çocuk kullanıcı, çocuk kütüphaneleri, çocuk mekan algısı, görsel temelli analiz

THE HIERARCHY OF PERCEPTUAL PARAMETERS IN CHILDREN'S SPATIAL PREFERENCES: An Analytical Study in Children's Libraries

Abstract

In the design of spaces for children, the influence of physical environmental characteristics on perceptual preferences is often evaluated through adult observations, while quantitative studies based directly on children's own preferences remain limited. This study aims to identify children's perceptual preferences regarding interior and exterior spaces and to examine the physical attributes associated with these preferences. The research was conducted with 113 children aged 5–8 who were users of the Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Children's Library in Gaziantep, Turkiye. Participants were presented with sixteen library visuals–eight outdoor and eight indoor–selected from different countries, including one locally familiar and recognizable example, and were asked to select their preferred spaces. The selected spaces were then evaluated using paired adjective scales across five perceptual dimensions: color, texture, light, form, and scale. Data were analyzed using descriptive statistics and the Chi-square test of independence. Findings indicate that color was a significant determinant in interior space preferences, whereas texture and light were more influential in exterior space selections. Age-related differences were particularly evident in the form dimension, while no significant differences were observed based on gender. The results suggest that children's spatial preferences are shaped by multidimensional perceptual processes and highlight the importance of integrating perceptual attributes into user-centered approaches in the design of public spaces for children.

Keywords: Children's spaces, child users, children's libraries, children's perception of space, visual-based analysis

1. GİRİŞ

Mekân algısı, bireyin çevresiyle kurduğu duyusal ve bilişsel etkileşimlerin sonucunda oluşan; deneyim, bağlam ve gelişimsel özelliklerle birlikte değişebilen dinamik bir süreçtir. Özen (2004), bireyin mekânda edindiği deneyimler ve bu deneyimlerin hatırlanmasıyla ilişkili süreçleri "mekân algısı psikolojisi" bağlamında ele alırken; Öymen Özak & Pulat Gökmen (2009), mekân algısını, duyu organları aracılığıyla fiziksel çevreyle kurulan karşılıklı etkileşim sonucu ortaya çıkan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede mekânın fiziksel bileşenleri, özellikle çocukluk döneminde, algısal değerlendirme ve mekânsal tercihler üzerinde belirleyici bir rol üstlenebilmektedir.

Çocukların mekânı değerlendirme biçimi yetişkinlerden farklıdır ve bu farklılık, hem gelişimsel özellikler hem de deneyimsel birikimle ilişkilidir. Vygotsky (1978), bilişsel gelişimde sosyal çevre ve deneyimin önemini vurgulamış; çocuğun çevresiyle etkileşim içinde anlam ürettiğini belirtmiştir (Palmer vd., 2001). Bu nedenle çocuklara yönelik mekân tasarımı yalnızca işlevsel gerekliliklere yanıt vermekle sınırlı kalmamalı; çocukların duyusal, bilişsel ve duygusal süreçleriyle uyumlu çevresel deneyimler sunacak biçimde kurgulanmalıdır. Benzer biçimde, hızla gelişen çocuğun zihinsel gelişimi, tasarlanacak mekânlar tarafından desteklenmiş olacaktır (Yılmaz Yıldırım vd., 2023). Mimari çevrelerde renk, doku, ışık, form ve ölçek gibi fiziksel nitelikler çocukların mekânı algılama, yorumlama ve tercih etme süreçlerinde öne çıkan parametrelerdir (Bilgiç & Keskin, 2021; Gökmen & Çapan, 2019; Kılıç & Şahin, 2021). Pallasmaa (2005) mekân deneyiminin yalnızca görsel değil, çok duyulu bir bütünlük üzerinden kurulduğunu vurgulayarak mekânın duyusal niteliklerinin kullanıcı ile kurulan ilişkiyi güçlendirdiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, çocukların mekânsal tercihlerinin yalnızca "beğeni" düzeyinde değil; algısal boyutlar üzerinden okunabilir, karşılaştırılabilir ve ölçülebilir bir davranış örüntüsü sunduğu değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın odaklandığı mekân türü olan çocuk kütüphaneleri, çocukların hem kamusal mekân deneyimi geliştirdiği hem de öğrenme ve keşif davranışlarını destekleyen önemli yapılardır. Bununla birlikte, literatürde çocuklara yönelik mekân tasarımına ilişkin çalışmaların önemli bir kısmı yetişkin gözlemleri veya pedagojik çerçeveler üzerinden ilerlemekte; çocukların mekânı "kendi tercihleri" üzerinden değerlendirdikleri nicel çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu durum, çocuk kullanıcıların iç ve dış mekânları hangi algısal ipuçlarıyla değerlendirdiklerini ve hangi fiziksel özelliklere yöneldiklerini açıklamada bir boşluk yaratmaktadır. Mevcut çalışmalar genellikle çocukların neyi sevdiğine odaklanırken, bu tercihin arka planındaki fiziksel parametrelerin (ışık, doku, ölçek vb.) hiyerarşisini ve bu parametrelerin iç-dış mekân özelinde nasıl farklılaştığını bütüncül bir modelle ele almamaktadır. Bu çalışma, çocukların öznel tercihlerini ölçülebilir fiziksel bileşenlere indirgeyerek literatürdeki kuramsal bilgiyi somut tasarım verisine dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu boşluktan hareketle çalışma, çocukların iç ve dış mekân tercihlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Gaziantep'te yer alan Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi kullanıcıları olan 5-8 yaş aralığındaki çocuklarla yürütülmüştür. Çocuklara, biri katılımcıların deneyimlediği yerel çocuk kütüphanesi olmak üzere (Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi) ve diğerleri farklı ülkelerden seçilmiş örneklerden oluşan toplam sekiz dış mekân ve sekiz iç mekân görseli sunulmuştur. Katılımcılardan her bir kategori için tercih yaptıkları görselleri seçmeleri istenmiş; ardından seçtikleri mekânları renk, doku, ışık, form ve ölçek boyutlarında ikili sıfat eşleşmeleriyle (ör. Canlı-soluk, yumuşak-sert) değerlendirmeleri sağlanmıştır. Böylece çalışma, çocukların mekânsal tercihlerini hem "seçim" düzeyinde hem de "algısal boyutlar" düzeyinde birlikte analiz etmeyi hedeflemiştir. Bu çalışmanın özgün katkısı, çocukların mekânsal tercihlerini kendi değerlendirmeleri doğrultusunda, iç ve dış mekân örneklerini birlikte ele alarak algısal parametreler bağlamında incelemesidir. Ayrıca, karşılaştırmalı görsel set içerisinde katılımcıların deneyimlediği yerel bir örneğe de yer verilmiş; bu durum çocukların mekânsal tercihlerinin deneyim bağlamında yorumlanmasına yardımcı olacak ek bir değerlendirme olanağı sunmuştur.

Araştırmanın temel amacı, çocukların iç ve dış mekân görselleri karşısındaki tercihlerinin hangi algısal boyutlarla ilişkili olduğunu ortaya koymak ve bu ilişkinin yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu kapsamda çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır:

- Çocukların iç mekân seçimleri ile algısal boyutlar arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- Çocukların dış mekân seçimleri ile algısal boyutlar arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- İç mekân seçimi ile dış mekân seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- Yaş grupları (5-6, 7-8) ve cinsiyet değişkeni bu ilişkiler üzerinde farklılaşma yaratmakta mıdır?
- Çocukların daha önce deneyimledikleri yerel örneğe yönelik tercihleri diğer örneklerle karşılaştırıldığında nasıl bir eğilim göstermektedir?

- Mekânsal algıdaki fiziksel parametreler (renk, doku, ışık vb.), iç ve dış mekân tercihlerinde farklı bir önem hiyerarşisine sahip midir?

Çalışmada elde edilen veriler, betimsel istatistikler ile sunulmuş; seçimler ve algısal boyutlar arasındaki ilişkiler Ki-Kare bağımsızlık testi ile incelenmiş ve etki büyüklükleri Cramér's V katsayısı ile değerlendirilmiştir. Ayrıca iç ve dış mekân seçimleri arasındaki geçişler, geçiş matrisi ve Sankey diyagramı aracılığıyla görselleştirilerek algısal süreklilik örüntülerinin okunması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın, çocuklara yönelik kamusal mekân tasarımında algısal boyutlara dayalı çocuk kullanıcı odaklı yaklaşımları destekleyecek nicel bir çerçeve sunması beklenmektedir. Elde edilen bulgular, çocuk kütüphanelerinde hangi algısal bileşenlerin öne çıktığına ilişkin tasarım kararlarına veri temelli çıkarımlar sunarak, sezgisel yaklaşımların çocuk kullanıcı tercihlerine dayalı değerlendirmelerle desteklenmesine katkı sağlamaktadır.

2. ÇOCUKLARDA MEKÂNSAL ALGI VE MEKÂNLARIN DUYUSAL BİLEŞENLERİ

Mekânın kavranması temelde duyusal bir süreçtir ve bireylerin çevrelerini algılama biçimleri, fiziksel çevreyle kurulan deneyimlere dayanmaktadır. Hall (1966), mekânın anlaşılmasında duyusal girdilerin belirleyici rolüne dikkat çekerken; Tolman (1948), Lynch (1960) ve Canter (1977), bireylerin çevreleri hakkında bilişsel temsiller geliştirdiklerini ve bu temsillerin yeni deneyimler yoluyla sürekli olarak güncellendiğini ortaya koymuştur. Algı süreci beş duyunun bütüncül etkileşimini içermekle birlikte, mimari çevrenin algılanmasında görme duyusunun baskın olduğu kabul edilmektedir. Görsel algı, mekânda kolayca tanınabilen denge, düzen ve bütünlük gibi ilkeler üzerinden işler; görme eylemi, görsel uyaranlardan belirli ayrıntıların seçilmesi ve bu bilgilerin algı sistemi aracılığıyla işlenmesi sürecini kapsamaktadır (Arnheim, 1974). Bu bağlamda görsel algı, bireyin çevresinden gelen çoklu görsel uyaranları sürekli ve çoğu zaman bilinçdışı biçimde kaydettiği ve analiz ettiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Lam, 1992).

Etkin bir öğrenme mekânının, yalnızca görsel değil, tüm duyulara hitap edecek biçimde kurgulanması gerektiği vurgulanmaktadır. Duyuların öğrenme sürecindeki etkilerine ilişkin yapılan çalışmalar, görmenin %83 ile en yüksek paya sahip olduğunu; işitme (%11), koklama (%3,5), dokunma (%1,5) ve tat alma (%1) duyularının ise daha sınırlı oranlarda etkili olduğunu göstermektedir (Ergin, 1998). Bununla birlikte, mekânsal deneyim tekil duyular üzerinden değil, çoklu duyusal bütünleşme yoluyla oluşmaktadır. Kayser ve Logothetis (2007), farklı duyusal girdilerin bir araya gelerek mekân algısını şekillendirdiğini belirtirken; bu sürecin bilişsel ve duygusal mekanizmalarla birlikte çalışarak öznel bir mekânsal deneyim ürettiği ifade edilmektedir (Choi vd., 2018). Çocuklar açısından mekânsal algı süreci, yetişkinlere kıyasla daha karmaşık ve çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Algı, beş duyudan elde edilen bilgilerin zihinde işlenmesi, anlamlandırılması ve çevreye ilişkin bilişsel temsillere dönüştürülmesi süreci olarak tanımlanmakta; çocuklarda mekânsal algının fiziksel (fizyolojik), zihinsel (algısal-bilişsel) ve sosyal-duygusal gelişim boyutlarının iç içe geçtiği dinamik bir süreç içinde ilerlediği belirtilmektedir (Gür & Zorlu, 2002; Piaget & Inhelder, 2016). Piaget (1964), çocukların bilişsel gelişiminin çevreyi gözlemleme ve doğrudan deneyimleme yoluyla biçimlendiğini ileri sürerken; Freud, Watson ve Piaget'nin çocuk gelişim kuramları, özellikle 4-7 yaş aralığının mekânsal algının hızla şekillendiği kritik bir dönem olduğunu ortaya koymaktadır (Bell, 2007; Çelik & Ergün, 2016).

Literatürde, bir mekânda güven, rahatlık ve mutluluk hisseden çocukların o mekâna duygusal bağ geliştirdikleri; buna karşılık fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları yeterince karşılamayan çevrelerin olumsuz duygulanımlara yol açtığı belirtilmektedir (Morgan, 2010). Bu durum, çocuğun çevreyle kurduğu ilişkinin niteliğinin büyük ölçüde çevrenin sunduğu uyarıcılar, olanaklar ve mekânsal özelliklerle belirlendiğini göstermektedir (Olds, 1979). Bu bağlamda çocuklardaki mekân algısının, mekânın bilinçaltı düzeyde yarattığı etkilerle şekillendiği; yapılı çevrenin algılanışının yalnızca fiziksel özelliklere değil, aynı zamanda sosyal-kültürel, fiziksel ve psikolojik faktörlere de bağlı olduğu ifade edilmektedir (Türel & Gür, 2019). Çocuklar için tasarlanan mekânlarda algıyı yönlendiren başlıca fiziksel parametreler; renk, doku, ışık, form ve ölçü olarak tanımlanmaktadır (Altun & Zorlu, 2021; Bilgiç & Keskin, 2021; Gökmen & Çapan, 2019). Son dönem tasarım araştırmaları, görsel algının çevresel nitelikler tarafından tetiklenen duygu ve hislerle ilişkili mekânsal deneyimin ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır (Lisińska-Kuśnierz & Krupa, 2020). Renklerin çocukların duygusal ve davranışsal tepkileri üzerinde güçlü etkiler yarattığı; sıcak renklerin uyarıcı ve hareketlendirici, soğuk renklerin ise yatıştırıcı etkiler oluşturduğu ifade edilmektedir (Çukur & Delice, 2011). Dokusal özellikler, mekânın algısal derinliğini belirleyici bir unsur olarak öne çıkmakta; sert yüzeylerin mekânı daha küçük, yumuşak yüzeylerin ise daha geniş algılatabildiği belirtilmektedir (Porter, 1979; Hall, 1966). Mekânda kullanılan renk, malzeme ve doku gibi çevresel özelliklerin, kullanıcıda belirli duygusal geri bildirimler oluşturarak mekânsal deneyimi yönlendirdiği vurgulanmaktadır (Biggers & Pryor, 1982;

CC BY NC

Franz, 2006). Işık, mekânın biçim ve malzeme özelliklerini görünür kılmasının yanı sıra, çocuğun mekânsal konfor algısını doğrudan etkileyen temel bir bileşen olarak değerlendirilmektedir (Aslan vd., 2015). Eğrisel formlar ve organik geometriler çocuklarda neşe, oyun, hareket ve dinamizm algısını destekleyebilirken; aşırı büyük hacimler ve yüksek tavanlı mekânların çocuklarda kaygı ve güvensizlik hissi yaratabildiği belirtilmektedir (Çukur & Delice, 2011; Aslan vd., 2015). Bu bağlamda mimarlık, bir yapılı çevre olarak bireyin duygu, algı ve davranışlarını doğrudan etkileyen güçlü bir araçtır (Lynch, 1960; Canter, 1977**;** Khaleghimoghaddam vd., 2022).

Çocuklara yönelik tasarım literatüründe öne çıkan önemli bir sınırlılık, çocukların tasarım süreçlerine doğrudan katılımının güç olmasıdır. Erken yaş gruplarında çocukların duygu ve düşüncelerini sözel olarak ifade etme kapasitelerinin sınırlı olması, onları aktif kullanıcılar olarak tasarım süreçlerine dâhil etmeyi zorlaştırmaktadır (Druin, 2002). Ayrıca mevcut çalışmaların önemli bir bölümü eğitim mekânı tasarımı ile çocukların psikolojik gereksinimleri arasındaki ilişkiyi yeterince derinlemesine ele almamaktadır (Cohen & Horm-Wingerd, 1993). Bu durum, çocukların mekânı nasıl algıladığı, hangi biçimsel ve duyusal özelliklere yöneldiği ve tanıdık ya da yabancı çevreler arasında nasıl tercihler geliştirdiği gibi soruların literatürde sınırlı biçimde karşılık bulmasına neden olmaktadır. Mevcut araştırmalar, çocukların mekânı yalnızca fiziksel özellikler üzerinden değil; duyusal deneyimler, çevresel etkileşimler ve gelişimsel süreçler aracılığıyla algıladığını göstermektedir. Literatürde çocuk çevre ilişkisini ele alan çalışmalar, çocukların çevreyi nasıl kullandığı ve fiziksel çevrenin gelişim süreçleri üzerindeki etkisinin uzun süredir araştırıldığını göstermektedir (Altman & Wohlwill, 1978). Özellikle çevresel psikoloji ve çevre-davranış araştırmaları kapsamında çocukların günlük yaşamlarında deneyimledikleri fiziksel çevrelerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim süreçleriyle ilişkisi incelenmiş; yapılı çevrelerin çocuk deneyimini şekillendiren önemli bileşenler olduğu vurgulanmıştır (Chawla vd., 2015). Ayrıca çocukların mekânsal algısının yaş, deneyim ve mekân kullanım sıklığına bağlı olarak değişebildiği; dikkat çekici çevresel özelliklerin ve deneyim süreçlerinin algı üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Yılmaz Yıldırım vd., 2023). Benzer şekilde, Turgay ve Sarıberberoğlu (2022), çocukların mekânı yalnızca görsel uyaranlar aracılığıyla değil, çoklu duyusal deneyimler ve bedensel katılım yoluyla algıladığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte mevcut çalışmalar ağırlıklı olarak gelişimsel süreçler, çevresel deneyimler veya tekil mekânsal özellikler üzerine odaklanmakta; çocukların iç ve dış mekân tercihlerini algısal parametreler bağlamında karşılaştırmalı biçimde değerlendiren çalışmalar sınırlı kalmaktadır.

Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlayarak çocukların mekânsal algılarını kendi görsel tercihleri üzerinden doğrudan değerlendiren karşılaştırmalı bir görsel analiz yaklaşımı sunmaktadır. Araştırmada farklı tasarım özelliklerine sahip ulusal ve uluslararası çocuk kütüphanesi örneklerinin yanı sıra, katılımcıların deneyimlediği yerel bir çocuk kütüphanesine de görsel set içerisinde yer verilmiştir. Yerel örnek, çalışmada bağımsız bir araştırma değişkeni olarak ele alınmamış; çocukların mekânsal tercihlerinin deneyimsel bağlamda yorumlanmasına katkı sağlayan tamamlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede çalışmanın özgün değeri, çocukların mekânsal algısında belirleyici olan fiziksel parametrelerin iç ve dış mekân örnekleri üzerinden nicel olarak karşılaştırılması ve elde edilen bulguların çocuk kullanıcı odaklı tasarım kararlarına veri temelli katkılar sunmasıdır.

3. YÖNTEM

Bu çalışma, çocukların iç ve dış mekânlara yönelik algısal tercihlerini incelemeyi amaçlayan nicel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Veriler görsel temelli anket yöntemi ile toplanmış ve betimsel istatistikler ile Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 14.03.2024 tarih ve 2024-13 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

3.1. Mekan Algı Kriterlerinin Belirlenmesi

Bu bölüm, araştırma kapsamında çocukların mekânsal algılarını değerlendirmek için kullanılan kriterlerin belirlenme sürecini açıklamaktadır. Mekânın çocuk üzerindeki etkisini anlamada algısal süreçlerin rolü büyüktür. Algılama tüm duyuların etkileşimiyle gerçekleşmekte, ancak çocukluk döneminde görsel algı en baskın öğrenme biçimi olarak öne çıkmaktadır (Çukur & Delice, 2011). Yaşamın ilk yılında bebeklerin öğrenmelerinin yaklaşık %98'ini görsel algı aracılığıyla gerçekleştirmesi (Kılıç Özdemir, 2004), bu etkinin önemini ortaya koymaktadır. Çocukların mekân algısını değerlendirmede kullanılan kriterler, çevresel uyaranlara verdikleri tepkileri açıklayan literatürden hareketle belirlenmiştir (Tablo 1). Mekân algısında etkili fiziksel parametreler; form, boyutsal özellikler (ölçü-oran), renk, malzemeye bağlı dokusal nitelikler ve ışık düzeyidir (Baker, 1986; Yıldırım vd., 2007). Bu faktörlerin çocuğun algısal-bilişsel gelişimini ve öğrenme süreçlerini destekleyecek biçimde tasarlanması önem

taşımaktadır (Moore, 1987; Grubaugh & Houston, 1990; Tutkun, 2008). Literatürde özellikle renk, doku, ışık, form ve ölçü gibi niteliklerin, çocukların görsel algısında belirleyici fiziksel parametreler olduğu belirtilmektedir (Altun & Zorlu, 2021). Bu doğrultuda, çalışmada çocukların farklı mekânsal özellikleri nasıl algıladıklarını değerlendirmek amacıyla, belirleyici fiziksel parametreleri temsil eden ikili sıfat çiftlerinden (örneğin canlı-soluk, aydınlık-karanlık, büyük-küçük, yumuşak-sert, hareketli-sakin) yararlanılmıştır (Çukur & Delice, 2011). Çocuğun farklı yaş dönemlerinde hangi uyaranları öncelikli olarak algıladığının bilinmesi ve mekânın buna uygun biçimde tasarlanması, çevreyle daha kolay iletişim kurmasını sağlamaktadır (Çukur & Delice, 2011). Böylece, çocukların iç ve dış mekânlara ilişkin algısal eğilimlerinin sistematik biçimde değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Tablo 1.Çocukların mekân algısını ölçmeye yönelik kriterler (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algıda Belirleyici Fiziksel Parametreler	Sıfat Çiftleri
Renk	Canlı - Soluk
Doku	Yumuşak - Sert
Işık	Aydınlık - Karanlık
Form	Hareketli - Sakin
Ölçü	Büyük- Küçük

3.2. Mekân Algısının Ölçüleceği İç ve Dış Mekân Görsellerinin Belirlenmesi

Bu araştırmada, çocuk kütüphanelerine ilişkin görsel algıların incelenebilmesi amacıyla farklı mekânsal özellikleri temsil eden örnekler seçilmiştir. Çocukların uyarıcı açısından zengin, keşif ve deneyim olanağı sunan çevrelere ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Moore, 1987). Bu doğrultuda oluşturulan görsel setin, farklı mekânsal atmosferleri karşılaştırmaya imkân tanıyacak çeşitlilikte olması gözetilmiştir. Görsel algı yaklaşımları, bireyin çevresel uyaranları nasıl anlamlandırdığını ortaya koyması bakımından tasarım araştırmalarında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Atacı, 2020). Çalışma kapsamında çocukların mekânsal algılarını değerlendirmek amacıyla iç ve dış mekânlara ait toplam 16 görselden oluşan bir görsel set oluşturulmuştur. Görsellerin seçiminde temel ölçüt, araştırmada analiz edilen algısal boyutlar olan renk, doku, ışık, form ve ölçek açısından belirgin farklılıklar oluşturabilecek örneklerin bir araya getirilmesidir. Bu doğrultuda görsel materyaller çeşitlilik sağlayacak biçimde belirlenmiş; her bir yapının söz konusu beş algısal parametre bakımından farklı mekânsal özellikler sunmasına dikkat edilmiştir. Örneğin bazı örneklerde canlı ve kontrast renk kullanımı ile hareketli form dili öne çıkarken, bazı örneklerde soluk renk paleti ve sakin mekânsal kurgu tercih edilmiştir. Benzer şekilde sert-yumuşak doku etkisi, aydınlık-kontrollü ışık düzeni ve küçük-büyük ölçek algısı bakımından çeşitlilik sağlanmıştır. Görseller sekiz dış mekân örneği, sekiz iç mekân örneği olmak üzere iki grup halinde yapılandırılmıştır. Dış mekân grubunda farklı ülkelerden seçilmiş kamusal çocuk kütüphaneleri yer almakta; iç mekân grubunda ise kamusal, yarı kamusal ve konut ölçeğinde tasarlanmış çocuk odaklı mekânsal örnekler bulunmaktadır. Ayrıca çocukların gündelik yaşamlarında doğrudan deneyimledikleri Eğitim ve Sanat Merkezi bünyesindeki Prof. Dr. Alâeddin Yavaşça Çocuk Kütüphanesi karşılaştırmalı görsel set içerisinde yer almıştır. Yerel örnek, çalışmada bağımsız bir araştırma değişkeni olarak ele alınmamış; çocukların mekânsal tercihlerinin deneyimsel bağlamda değerlendirilmesine katkı sağlayan tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmıştır. Seçilen yapıların adı, bulunduğu ülke ve temsil ettiği algısal özellikler Tablo 2 (dış mekân görselleri) ve Tablo 3'te (iç mekân görselleri) sunulmuştur. Bu yapıların her biri renk, doku, ışık, form ve ölçek bileşenleri bakımından farklı mekânsal atmosferler temsil etmekte; böylece çocukların farklı mekânsal kurguları nasıl algıladıklarının karşılaştırmalı biçimde incelenmesine olanak sağlamaktadır. Araştırmada kullanılan görseller, karşılaştırılabilirliği sağlamak amacıyla belirli kriterler çerçevesinde standardize edilmiştir. Tüm görsellerin; (1) benzer perspektif açısına (göz hizası) sahip olmasına, (2) mekânın derinliğini ve temel karakterini yansıtan geniş açılı çekimler olmasına ve (3) görsel kirlilik yaratabilecek insan figürlerinden arındırılmış olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca, görsellerin dijital ortamdaki renk doygunluğu, parlaklık ve kontrast değerleri, çocukların algısını yanıltmayacak şekilde homojen hale getirilmiştir. Bu standardizasyon ile çocukların seçimlerinde teknik kalite farklılıklarından kaynaklanabilecek etkilerin azaltılması amaçlanmıştır.

CC BY NC

Tablo 2. Dış mekân görselleri için seçilen yapılar ve algısal kriterlerle ilişkisi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

 The Joe & Joan Martin Çocuk Kütüphanesi, canlı renk kullanımı, pürüzsüz yüzey karakteri, yüksek ışık geçirgenliği, ritmik ve hareketli biçimsel organizasyonu ile büyük ölçekli kütlenin modüler biçimde parçalanması (URL-1, 2025)	 Nakanoshima Çocuk Kitap Ormanı, nötr renk kullanımı, doğal ve sert yüzey karakteri, kontrollü ışık kurgusu, sakin ve düşey biçimsel organizasyonu ile büyük ölçekli yapının iç mekânda çocuk ölçeğine uyarlanmış oranları (URL-2, 2025)	 La Joie par les Livres Clamart Çocuk Kütüphanesi, yumuşak ve nötr renk paleti, akıcı ve eğrisel yüzey karakteri, doğal ışık alan aydınlık mekân kurgusu, çocuk ölçeğine uyumlu yatay biçimsel organizasyonu ve kütle oranları (URL-3, 2025)	 Almanya Açık Hava Kütüphanesi, nötr renk kullanımı, sert yüzey karakteri, doğal gün ışığına dayalı aydınlatma, sakin ve açık biçimsel organizasyonu ile yatay ve geniş ölçekli açık alan kurgusu (URL-4, 2025)
 Hutong Çocuk Kütüphanesi ve Sanat Merkezi, nötr renk anlayışı, doğal ve sert yüzey karakteri, yarı aydınlık doğal ışık kullanımı, sakin ve parçalı mekânsal organizasyonu ile küçük-orta ölçekli avlu kurgusu (URL-5, 2025)	 Eskişehir Masal Şatosu, canlı ve kontrast renk kullanımı, görsel açıdan zengin ve sert yüzey karakteri, yüksek aydınlık düzeyi, fantastik ve hareketli biçimsel organizasyonu ile büyük ve simgesel ölçeği (URL-8, 2025)	 Hillary Rodham Clinton Çocuk Kütüphanesi ve Öğrenim Merkezi, canlı renk kullanımı, strüktürel ve sert yüzey karakteri, doğal ışıkla desteklenen aydınlık mekân kurgusu, sakin ve okunaklı biçimsel organizasyonla orta-büyük ölçekli iç-dış mekân iliskisi (URL-7, 2025)	 Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi, nötr renk kullanımı, sert ve modern yüzey karakteri, geniş cam yüzeylerle aydınlık mekân kurgusu, sakin ve okunabilir biçimsel organizasyonu ile büyük kamusal ölçeğin çocuk ölçeğine uyarlanmış yapısı (URL-6, 2025)

Tablo 3. İç mekân görselleri için seçilen yapılar ve algısal kriterlerle ilişkisi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

 Panorama House Ev Kütüphanesi, doğal ahşap ağırlıklı renk paleti, sıcak ve yumuşak yüzey karakteri, homojen ve aydınlık iç mekân ışığı, sakin ve simetrik biçimsel organizasyonu ile küçük-orta ölçekli mekânsal kurgusu (URL-9, 2025)	 Sallie Trout'un Ev Kütüphanesi, nötr renk kullanımı, sert ve düzgün yüzey karakteri, homojen ve aydınlık iç mekân ışığı, hareketli ve üç boyutlu biçimsel organizasyonu ile dikey ve parçalı küçük ölçekli (URL-10, 2025)	 Pekin Çocuk Cumhuriyeti Kitabevi, canlı ve kontrast renk kullanımı, yumuşak ve pürüzsüz yüzey karakteri, yüksek aydınlık düzeyi, organik ve eğrisel biçimsel organizasyonu ile küçük-orta ölçekli oyunsal mekânsal kurgusu (URL-11, 2025)	 Neobio Family Park, yumuşak ve doğal renk paleti, pürüzsüz ve sıcak yüzey karakteri, aydınlık iç mekân kurgusu, organik ve eğrisel biçimsel organizasyonu ile çocuk ölçeğine uygun oyunsal mekânsal kurgusu (URL-12, 2025)
 Monterrey Kütüphanesi, canlı ve kontrast renk kullanımı, sert ve endüstriyel yüzey karakteri, yüksek aydınlık düzeyi, dinamik ve kırıklı biçimsel organizasyonla büyük hacimde çocuk ölçeğine uyarlanmış oyunsal mekânsal kurgusu (URL-13, 2025)	 Ekolojik Çocuk Aktivite ve Eğitim Merkezi, doğal renk paleti, organik ve sıcak yüzey karakteri, yumuşak ve aydınlık doğal ışık kullanımı, akışkan ve organik biçimsel organizasyonu ile çocuk ölçeğine uygun ekolojik mekânsal kurgusu (URL-14, 2025)	 Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi, nötr renk paletiyle desteklenen canlı vurgu renkleri, sert ve dayanıklı yüzey karakteri, homojen ve aydınlık iç mekân ışığı, okunabilir ve sakin biçimsel organizasyonuyla çocuk ölçeğinde mekânsal kurgusu (Sobay Mercan, 2025)	 Rami Çocuk Kütüphanesi, canlı ve yumuşak renk kullanımı, sıcak ve doğal yüzey karakteri, aydınlık iç mekân kurgusu, eğrisel ve oyunsal biçimsel organizasyonu ile büyük tarihî hacmin çocuk ölçeğine uyarlanmış mekânsal düzeni (URL-15, 2025)

3.3. Görsel Temelli Soru Formunun Hazırlanması

Bu araştırmada çocuk kullanıcıların mekânsal algılarını değerlendirmek amacıyla görsel temelli anket yöntemi geliştirilmiştir. Anket formu, çocukların mekânı görsel uyaranlar üzerinden algılama biçimlerini yaş grubuna uygun, sade ve anlaşılır bir formatta değerlendirecek şekilde hazırlanmıştır. Anket üç bölümden ve toplam altı sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu bölümde cinsiyet, yaş, anne mesleği ve baba mesleğine yönelik dört soru bulunmaktadır. Elde edilen demografik veriler, mekânsal algı tercihleri ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla kullanılmıştır. İkinci bölümde farklı tasarım özelliklerine sahip sekiz iç mekân görseli sunulmuştur. Katılımcılardan bu görseller arasından en çok ilgilerini çeken mekânı seçmeleri istenmiştir. Seçim sonrasında, tercih edilen görsel; renk, doku, ışık, form ve ölçü olmak üzere beş algısal kriter üzerinden ikili sıfat eşleşmeleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu kapsamda canlı-soluk, yumuşak-sert, aydınlık-karanlık, hareketli-sakin ve büyük-küçük sıfat çiftleri kullanılmıştır. Çalışmada katılımcı grubunun yaş özellikleri (5-8 yaş) dikkate alınarak çocukların bilişsel yükünü azaltmak amacıyla ikili sıfat eşleşmeleri tercih edilmiştir. Çok dereceli ölçeklerin erken yaş gruplarında kavramsal ayrımı güçleştirebildiği göz önünde bulundurularak basitleştirilmiş bir değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bununla birlikte iki kutuplu değerlendirme sisteminde yaklaşık eşit dağılım gösteren oranlar, belirgin bir yönelimin oluşmadığı veya algısal tercihin dengeli dağıldığı durumlar olarak yorumlanmıştır. Böylece çocukların iç mekâna ilişkin algısal eğilimleri kategorik tercih verisi olarak elde edilmiştir. Üçüncü bölümde ise farklı tasarım özelliklerine sahip sekiz dış mekân görseli sunulmuş ve ikinci bölümde uygulanan yöntem aynı biçimde tekrarlanmıştır. Katılımcılardan öncelikle ilgilerini çeken dış mekân görselini seçmeleri, ardından seçtikleri görseli beş algısal kriter üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Bu yapı sayesinde çocukların iç ve dış mekânlara yönelik algısal eğilimleri karşılaştırmalı olarak analiz edilebilir hâle getirilmiştir. Anket formunda yer alan ikili sıfat çiftlerinin (canlı-soluk, yumuşak-sert vb.) 5-8 yaş grubu çocuklar tarafından bilişsel olarak doğru anlamlandırılıp anlamlandırılmadığını test etmek amacıyla, asıl uygulama öncesinde 10 çocukla bir pilot çalışma yürütülmüştür. Bu süreçte çocukların soyut kavramları somut mekânsal karşılıklarla ilişkilendirebildikleri gözlemlenmiştir.

3.4. Veri Toplama

Bu araştırmanın evrenini, 15 Eylül-10 Ekim 2025 tarihleri arasında Gaziantep Alâeddin Yavaşça Çocuk Kütüphanesi'ni aktif olarak kullanan 5-8 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk katılımcılarla yürütülen araştırmalarda etik izin ve ebeveyn onamı gerekliliği nedeniyle evrenin tamamına ulaşılması mümkün olmadığından erişilebilir evren yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, belirtilen tarihler arasında kütüphaneyi kullanan ve velilerinden yazılı gönüllü katılım/onam izni alınabilen 113 çocuk çalışmaya dâhil edilmiştir. Veriler, görsel destekli ve ikili sıfat eşleşmelerine dayalı anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket uygulaması çocukların yaş özellikleri dikkate alınarak bireysel ve rehberli biçimde gerçekleştirilmiştir. Uygulama esnasında çocukların sıfatları daha iyi kavraması için araştırmacı tarafından 'hareketli/sakin' gibi ifadeler, 'kıpır kıpır/uslu duran' veya 'rengarek/renksiz' gibi yaş grubuna uygun betimlemelerle somutlaştırılmıştır. Uygulama süreci, her çocukla birebir ve kütüphane içerisinde dikkat dağıtıcı unsurların olmadığı sakin bir alanda gerçekleştirilmiştir. Çocuklara görseller dijital bir ekran (tablet) üzerinden aynı ışık, görüntü kalitesi ve netlik koşullarında sunulmuş; uygulama sırasında yönlendirici ya da öğretici müdahalede bulunulmamış; sorular araştırmacı tarafından sade ve anlaşılır bir dil ile açıklanmıştır. Her bir uygulama yaklaşık 5-10 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci sonunda toplam 113 geçerli anket elde edilmiş; eksik veya hatalı doldurulan formlar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırma keşfedici nitelikte tasarlanmış olup bulgular, evrene genelleme amacı taşımaksızın araştırma bağlamı çerçevesinde yorumlanmıştır. Uygulama öncesinde gerçekleştirilen ön değerlendirme sürecinde çocukların görselleri ayırt etmekte ve ikili sıfat eşleşmelerini anlamlandırmakta güçlük yaşamadıkları gözlemlenmiş; bu doğrultuda veri toplama sürecine geçilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler kategorik (nominal) düzeyde değişkenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların iç ve dış mekân seçimleri ile bu seçimlere ilişkin algısal değerlendirmeleri (renk, doku, ışık, form ve ölçek) frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları kullanılarak betimlenmiştir. Bulguların yorumlanmasında yüzde dağılımlarındaki yönelimler dikkate alınmış; birbirine yakın oranlar belirgin bir algısal tercihin oluşmadığı dengeli dağılımlar olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu Likert tipi bir ölçek yapısına sahip olmayıp ikili sıfat eşleşmelerine dayanmaktadır. Ölçüm aracı toplam puan üretmemekte ve her bir algısal boyut bağımsız kategorik değişken olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) hesaplanmamış; analizler

CC BY NC

değişken bazlı istatistiksel ilişki testleri üzerinden yürütülmüştür. İç mekân ve dış mekân seçimleri ile algısal boyutlar arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir. Aynı şekilde yaş ve cinsiyet değişkenleri ile algısal boyutlar arasındaki ilişkiler de Ki-Kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan ilişkilerin etki büyüklüğü Cramér's V katsayısı ile değerlendirilmiştir. Etki büyüklüğü yorumlamasında sosyal bilimler literatüründe yaygın olarak kullanılan eşikler esas alınmış; 0.10 civarındaki değerler zayıf, 0.30 civarındaki değerler düşük-orta ve 0.50'ye yaklaşan değerler orta düzey etki olarak yorumlanmıştır (Cohen, 1988). İç ve dış mekân seçimleri arasındaki yönelim örüntülerini ortaya koymak amacıyla çapraz tablolar oluşturulmuş; geçiş ilişkilerini görsel olarak analiz edebilmek için geçiş matrisi (ısı haritası) ve üç katmanlı Sankey diyagramı hazırlanmıştır. Görselleştirmeler Python programlama dili aracılığıyla üretilmiş, istatistiksel analizler ise SPSS Statistics 22.0 yazılımı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular sunulmaktadır. Öncelikle katılımcıların demografik özellikleri frekans ve yüzde dağılımları ile betimlenmiş, ardından çocukların iç ve dış mekân seçimlerine ilişkin tercihler ile algısal boyutlar arasındaki ilişkiler istatistiksel analizler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bulgular Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ve etki büyüklüğü değerleri dikkate alınarak yorumlanmıştır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya toplam 113 çocuk katılmıştır. Katılımcıların %49,6'sını kız çocuklar (f=56), %50,4'ünü ise erkek çocuklar (f=57) oluşturmaktadır. Cinsiyet dağılımının dengeli olması, mekânsal tercih ve algıların cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmasına olanak sağlamaktadır (Tablo 4). Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %37,2'sinin 5-6 yaş (f=42), %62,8'inin ise 7-8 yaş (f=71) grubunda yer aldığı görülmektedir. Örneklemin ağırlıklı olarak 7-8 yaş grubundan oluşması, çocukların mekânsal deneyim ve görsel tercihlerine ilişkin değerlendirmelerini daha açık ifade edebilmeleri açısından araştırmaya katkı sağlayabilecek bir unsur olarak değerlendirilebilir. Anne mesleklerinde en yüksek oran ev hanımlarına (%57,5; f=65) ait olup, bunu öğretmen (%9,7; f=11), memur (%9,7; f=11) ve sağlık çalışanları (%8,8; f=10) izlemektedir. Baba mesleklerinde ise işçi (%28,3; f=32) ve serbest meslek (%24,8; f=28) grupları öne çıkmakta, bunları memur (%13,3; f=15) ve öğretmenler (%7,1; f=8) takip etmektedir. Ebeveynlerin farklı meslek gruplarından oluşması, çocukların sosyo-kültürel ve çevresel deneyimlerinde çeşitlilik bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan çocukların demografik özellikleri (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

	Demografik Özellikler	Frekans(f)	Yüzde (%)
1 Cinsiyet	Kız	56	49,6
	Erkek	57	50,4
2 Yaş Dağılımı	5-6	42	37,2
	7-8	71	62,8
3 Anne Mesleği	Sağlıkçı	10	8,8
	Mühendis	1	0,9
	Yönetici	7	6,2
	Polis	2	1,8
	Öğretmen	11	9,7
	Memur	11	9,7
	Ev Hanımı	65	57,5
	İşçi	5	4,4
	Avukat	1	0,9
4 Baba Mesleği	Sağlıkçı	6	5,3
	Mühendis	6	5,3
	Yönetici	5	4,4
	Polis	7	6,2
	Öğretmen	8	7,1
	Memur	15	13,3
	Mimar	5	4,4
	Serbest Meslek	28	24,8
	İşçi	32	28,3
	Avukat	1	0,9

4.2. Çocukların Dış Mekân Seçimlerine İlişkin Betimsel Bulgular

Çocukların dış mekân tercihlerinin değerlendirilmesi amacıyla farklı mimari yaklaşımları, ölçekleri ve mekânsal kurguları temsil eden sekiz farklı yapı örneği kullanılmıştır (Tablo 5). Bulgular, çocukların dış mekân tercihlerinin yapılar arasında homojen biçimde dağılmadığını ve belirli örneklerde yoğunlaştığını göstermektedir. En yüksek tercih oranı Hillary Rodham Clinton Çocuk Kütüphanesi ve Öğrenim Merkezi'nde (%26,5; f=30) görülürken, bunu Hutong Çocuk Kütüphanesi ve Sanat Merkezi (%16,8; f=19) ile Nakanoshima Çocuk Kitap Ormanı (%14,2; f=16) izlemiştir. Buna karşılık en düşük tercih oranı Almanya Açık Hava Kütüphanesi'nde (%6,2; f=7) belirlenmiştir. Özellikle daha yüksek tercih edilen yapıların dikkat çekici mekânsal kimlik, görsel çeşitlilik ve keşif hissi oluşturan özellikler taşıdığı görülmektedir. Buna karşılık daha düşük tercih edilen yapıların daha sınırlı görsel hareketlilik veya daha sade mekânsal kurguya sahip olduğu söylenebilir. Bu durum, çocukların dış mekân değerlendirmelerinde yalnızca işlevsel özelliklere değil; merak, keşif ve görsel uyarıcılık oluşturan çevresel özelliklere de yönelim gösterebildiklerini düşündürmektedir. Araştırma kapsamında çocukların günlük yaşamlarında deneyimledikleri Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi'nin orta düzeyde tercih edilmesi (%8,8; f=10), çocukların tercihlerinin yalnızca daha önce deneyimledikleri mekânlara yönelmediğini düşündürmektedir. Bu bulgu, çocukların tercihlerinde görsel ilgi, mekânsal çeşitlilik ve deneyim potansiyeli gibi farklı çevresel özelliklerin birlikte etkili olabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik dış mekân tasarımlarında yalnızca alışılmış ve aidiyet hissi sunan değil; aynı zamanda keşif, etkileşim ve görsel çeşitlilik sağlayan mekânsal özelliklerin de dikkate alınmasının önemli olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 5. Çocukların dış mekân seçimlerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Yapı No	Yapı Adı	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	The Joe & Joan Martin Çocuk Kütüphanesi	10	8,8
2	Nakanoshima Çocuk Kitap Ormanı	16	14,2
3	La Joie par les livres olan Clamart Çocuk Kütüphanesi	11	9,7
4	Almanya Açık Hava Kütüphanesi	7	6,2
5	Hutong Çocuk Kütüphanesi ve Sanat Merkezi	19	16,8
6	Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi	10	8,8
7	Hillary Rodham Clinton Çocuk Kütüphanesi ve Öğrenim Merkezi	30	26,5
8	Eskişehir Masal Şatosu	10	8,8

Tablo 6'da çocukların dış mekân algıları; renk, doku, ışık, form ve ölçek olmak üzere beş algısal boyut üzerinden ikili sıfat eşleşmeleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, yapı örnekleri arasında algısal boyutlara göre belirgin farklılaşmalar bulunduğunu göstermektedir. Renk boyutunda 1., 7. ve 8. yapılarda "canlı" algısı sırasıyla %90,0 (f=9), %70,0 (f=21) ve %80,0 (f=8) oranlarında öne çıkarken, 5. yapıda "soluk" algısı %63,2 (f=12) ile daha baskındır. Doku açısından 5. ve 7. yapılarda "yumuşak" algısı sırasıyla %78,9 (f=15) ve %80,0 (f=24), 3. yapıda ise "sert" algısı %90,9 (f=10) ile dikkat çekmektedir. Işık değerlendirmelerinde yapıların büyük çoğunluğu "aydınlık" olarak algılanırken, bu algı 1. ve 6. yapılarda %90,0 (f=9), 5. yapıda %89,4 (f=17), 8. yapıda %80,0 (f=8) ve 3. yapıda %72,7 (f=8) oranlarında belirlenmiş; yalnızca 2. yapıda "karanlık" algısı %56,2 (f=9) ile daha yüksek düzeyde değerlendirilmiştir. Form boyutunda 1. ve 6. yapılarda "hareketli" algısı sırasıyla %70,0 (f=7) ve %60,0 (f=6), 8. yapıda ise "sakin" algısı %70,0 (f=7) ile öne çıkmaktadır. Ölçek açısından ise genel eğilim "büyük" algısı yönünde olup, bu değerlendirme 1. yapıda %100,0 (f=10), 2. yapıda %93,7 (f=15), 7. yapıda %86,7 (f=26), 4. yapıda %85,8 (f=6), 5. yapıda %84,2 (f=16) ve 8. yapıda %80,0 (f=8) oranlarıyla baskın durumdadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların dış mekânları yalnızca fiziksel biçim özellikleri üzerinden değil; renk, doku, ışık, form ve ölçek gibi çok boyutlu algısal özellikler çerçevesinde değerlendirdikleri görülmektedir. Özellikle canlı renkler, yüksek aydınlık düzeyi, belirgin ölçek etkisi ve hareket hissi oluşturan mekânsal özelliklerin çocukların dikkatini çekebildiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık bazı yapıların daha sakin, sert veya soluk olarak algılanması, çocukların farklı mekânsal atmosferleri ayırt edebildiğini göstermektedir. Bu bulgular, çocuklara yönelik dış mekân tasarımlarında işlevsel gereksinimlerin yanı sıra görsel çeşitlilik, duyusal uyarıcılık ve algısal deneyimi destekleyen mekânsal özelliklerin de dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

CC BY NC

Tablo 6. Katılımcı tarafından seçilen dış mekânların algısının ikili sıfat eşleşmeleriyle değerlendirilmesi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

		1 nolu yapı		2 nolu yapı		3 nolu yapı		4 nolu yapı	
Algısal Boyutlar	**Sıfat Eşleşmeleri**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Renk	**Canlı**	9	90	9	56,2	5	45,4	4	57,1
	Soluk	1	10	7	43,7	6	54,5	3	42,9
Doku	**Yumuşak**	3	30	7	43,7	1	9,1	4	57,1
	Sert	7	70	9	56,2	10	90,9	3	42,9
Işık	**Aydınlık**	9	90	7	43,7	8	72,7	4	57,1
	Karanlık	1	10	9	56,2	3	27,2	3	42,9
Form	**Hareketli**	7	70	9	56,2	5	45,4	4	57,1
	Sakin	3	30	7	43,7	6	54,5	3	42,9
Ölçü	**Büyük**	10	100	15	93,7	6	54,5	6	85,8
	Küçük	0	0	1	6,2	5	45,4	1	14,2
		5 nolu yapı		**6 nolu yapı**		**7 nolu yapı**		**8 nolu yapı**	
Algısal Boyutlar	**Sıfat Eşleşmeleri**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Renk	**Canlı**	7	36,8	5	50	21	70	8	80
	Soluk	12	63,2	5	50	9	30	2	20
Doku	**Yumuşak**	15	78,9	4	40	24	80	4	40
	Sert	4	21,1	6	60	6	20	6	60
Işık	**Aydınlık**	17	89,4	9	90	19	63,3	8	80
	Karanlık	2	10,6	1	10	11	36,7	2	20
Form	**Hareketli**	9	47,3	6	60	17	56,7	3	30
	Sakin	10	52,7	4	40	13	43,3	7	70
Ölçü	**Büyük**	16	84,2	6	60	26	86,7	8	80
	Küçük	3	15,8	4	40	4	13,3	2	20

4.3. Çocukların İç Mekân Seçimlerine İlişkin Betimsel Bulgular

Çocukların iç mekân algılarına ilişkin görsel seçim dağılımları Tablo 7'de sunulmaktadır. Elde edilen bulgular, çocukların iç mekân tercihlerinin yapılar arasında homojen bir dağılım göstermediğini ve belirli örneklerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. En yüksek tercih oranı Sallie Trout'un Ev Kütüphanesi'nde (%19,5; f=22) görülürken, bunu Pekin Çocuk Cumhuriyeti Kitabevi (%15,9; f=18) ve Rami Çocuk Kütüphanesi (%15,9; f=18) izlemiştir. Buna karşılık en düşük tercih oranı Monterrey Kütüphanesi'nde (%6,2; f=7) belirlenmiştir. Özellikle daha yüksek tercih edilen yapıların mekânsal çeşitlilik, dikkat çekici iç mekân organizasyonu ve keşif hissi oluşturan özellikler taşıdığı görülmektedir. Buna karşılık daha düşük tercih edilen yapıların daha soluk veya daha sınırlı görsel çeşitlilik sunan mekânsal özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Bu durum, çocukların iç mekân değerlendirmelerinde yalnızca işlevsel özelliklere değil; görsel ilgi, mekânsal deneyim ve duyusal çeşitlilik oluşturan çevresel özelliklere de yönelim gösterebildiklerini düşündürmektedir. Araştırma kapsamında çocukların günlük yaşamlarında deneyimledikleri Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi'nin düşük düzeyde tercih edilmesi (%7,1; f=8), iç mekân tercihlerinin yalnızca daha önce deneyimledikleri örneklere yönelmediğini düşündürmektedir. Bu bulgu, çocukların iç mekân tercihlerinde görsel ilgi, mekânsal çeşitlilik ve deneyim potansiyeli gibi farklı çevresel özelliklerin birlikte etkili olabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik iç mekân tasarımlarında yalnızca tanıdıklık hissi oluşturan değil; aynı zamanda keşif, etkileşim, duyusal çeşitlilik ve mekânsal deneyimi destekleyen tasarım özelliklerinin de dikkate alınmasının önemli olduğu değerlendirilebilir.

Tablo 7. Çocukların iç mekân algısında etkili olan yapı örneklerinin frekans ve yüzde dağılımları (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Yapı No	Yapı Adı	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	Panorama House Ev Kütüphanesi	14	12,4
2	Sallie Trout'un Ev Kütüphanesi	22	19,5
3	Pekin Çocuk Cumhuriyeti Kitabevi	18	15,9
4	Neobio Family Park	11	9,7
5	Monterrey Kütüphanesi	7	6,2
6	Ekolojik Çocuk Merkezi	15	13,3
7	Prof. Dr. Alâeddin Yavaşça Çocuk Kütüphanesi	8	7,1
8	Rami Çocuk Kütüphanesi	18	15,9

Tablo 8'de çocukların iç mekân algıları; renk, doku, ışık, form ve ölçek olmak üzere beş algısal boyut üzerinden ikili sıfat eşleşmeleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, yapı örnekleri arasında algısal boyutlara göre belirgin farklılaşmalar bulunduğunu göstermektedir. Renk boyutunda 2. ve 6. yapılarda "canlı" algısı sırasıyla %81,8 (f=18) ve %93,3 (f=14) oranlarında öne çıkarken, 3. ve 4. yapılarda "soluk" algısı sırasıyla %66,7 (f=12) ve %72,7 (f=8) oranlarında daha baskındır. Doku boyutunda 6., 7. ve 8. yapılarda "yumuşak" algısı sırasıyla %66,7 (f=10), %62,5 (f=5) ve %72,2 (f=13), 1. ve 4. yapılarda ise "sert" algısı sırasıyla %64,3 (f=9) ve %72,7 (f=8) oranlarıyla daha belirgindir. Işık değerlendirmelerinde 1., 2., 6., 7. ve 8. yapılar "aydınlık" olarak sırasıyla %71,4 (f=10), %81,8 (f=18), %86,7 (f=13), %75,0 (f=6) ve %66,7 (f=12) oranlarında değerlendirilirken, 3. ve 5. yapılarda "karanlık" algısı sırasıyla %55,6 (f=10) ve %57,1 (f=4) oranlarıyla öne çıkmaktadır. Form boyutunda 2., 3., 6. ve 7. yapılarda "hareketli" algısı sırasıyla %68,2 (f=15), %61,1 (f=11), %73,3 (f=11) ve %62,5 (f=5) oranlarında öne çıkarken, 4. yapıda "sakin" algısı %72,7 (f=8) ile baskındır. Ölçek açısından 1. ve 4. yapılarda "büyük" algısı sırasıyla %71,4 (f=10) ve %63,6 (f=7), 5. ve 7. yapılarda ise "küçük" algısı sırasıyla %71,4 (f=5) ve %75,0 (f=6) oranlarında daha yüksek değerlendirilmiştir. Buna karşılık bazı yapılarda algı dağılımlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların iç mekânları yalnızca fiziksel özellikleri üzerinden değil; renk, doku, ışık, form ve ölçek gibi çok boyutlu algısal özellikler çerçevesinde değerlendirdikleri görülmektedir. Özellikle canlı renkler, aydınlık mekânsal kurgular, hareket hissi oluşturan düzenlemeler ve yumuşak doku etkisi yaratan özelliklerin çocukların dikkatini çekebildiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık bazı yapıların sakin, sert veya soluk olarak algılanması, çocukların farklı mekânsal atmosferleri ayırt edebildiğini göstermektedir. Bu bulgular, çocuklara yönelik iç mekân tasarımlarında işlevsel gereksinimlerin yanı sıra görsel çeşitlilik, duyusal uyarıcılık ve mekânsal deneyimi güçlendiren algısal özelliklerin de dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 8. Katılımcı tarafından seçilen iç mekânların algısının ikili sıfat eşleşmeleriyle değerlendirilmesi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

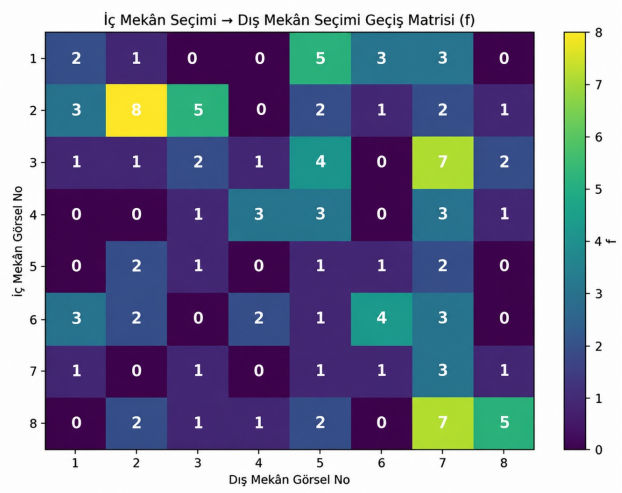
		1 nolu yapı		2 nolu yapı		3 nolu yapı		4 nolu yapı	
Algısal Boyutlar	**Sıfat Eşleşmeleri**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Renk	**Canlı**	9	64,3	18	81,8	6	33,3	3	27,3
	Soluk	5	35,7	4	18,2	12	66,7	8	72,7
Doku	**Yumuşak**	5	35,7	12	54,5	10	55,6	3	27,3
	Sert	9	64,3	10	45,5	8	44,4	8	72,7
Işık	**Aydınlık**	10	71,4	18	81,8	8	44,4	6	54,5
	Karanlık	4	28,6	4	18,2	10	55,6	5	45,5
Form	**Hareketli**	8	57,1	15	68,2	11	61,1	3	27,3
	Sakin	6	42,9	7	31,8	7	38,9	8	72,7
Ölçü	**Büyük**	10	71,4	12	54,5	9	50	7	63,6
	Küçük	4	28,6	10	45,5	9	50	4	36,4
		5 nolu yapı		**6 nolu yapı**		**7 nolu yapı**		**8 nolu yapı**	
Algısal Boyutlar	**Sıfat Eşleşmeleri**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**
Renk	**Canlı**	3	42,9	14	93,3	5	62,5	14	77,8
	Soluk	4	57,1	1	6,7	3	37,5	4	22,2
Doku	**Yumuşak**	4	57,1	10	66,7	5	62,5	13	72,2
	Sert	3	42,9	5	33,3	3	37,5	5	27,8
Işık	**Aydınlık**	3	42,9	13	86,7	6	75	12	66,7
	Karanlık	4	57,1	2	13,3	2	25	6	33,3
Form	**Hareketli**	3	42,9	11	73,3	5	62,5	10	55,6
	Sakin	4	57,1	4	26,7	3	37,5	8	44,4
Ölçü	**Büyük**	2	28,6	7	46,7	2	25	10	55,6
	Küçük	5	71,4	8	53,3	6	75	8	44,4

4.4. İç ve Dış Mekân Seçimleri Arasındaki İlişkinin Analizi

Şekil 1'de katılımcıların iç mekân seçimlerinden dış mekân seçimlerine yönelimlerini gösteren geçiş matrisi sunulmaktadır. Matris, her bir iç mekân görselinin hangi dış mekân görselleriyle eşleştiğini ve bu eşleşmelerin frekans dağılımını göstermektedir. Isı haritası incelendiğinde, geçişlerin tüm görseller arasında homojen dağılmadığı; bazı iç mekân görsellerinin belirli dış mekân görselleriyle daha yüksek frekanslarda eşleştiği görülmektedir. En yüksek geçiş frekansı İç Mekân 2-Dış Mekân 2 eşleşmesinde (f=8) görülürken, bunu İç Mekân 3-Dış Mekân 7 (f=7) ve İç Mekân 8-Dış Mekân 7 (f=7) eşleşmeleri izlemektedir. Buna karşılık çok sayıda eşleşmede geçiş frekansının f=1 düzeyinde kaldığı, bazı iç ve dış mekân eşleşmelerinde ise herhangi bir geçişin oluşmadığı (f=0) görülmektedir.

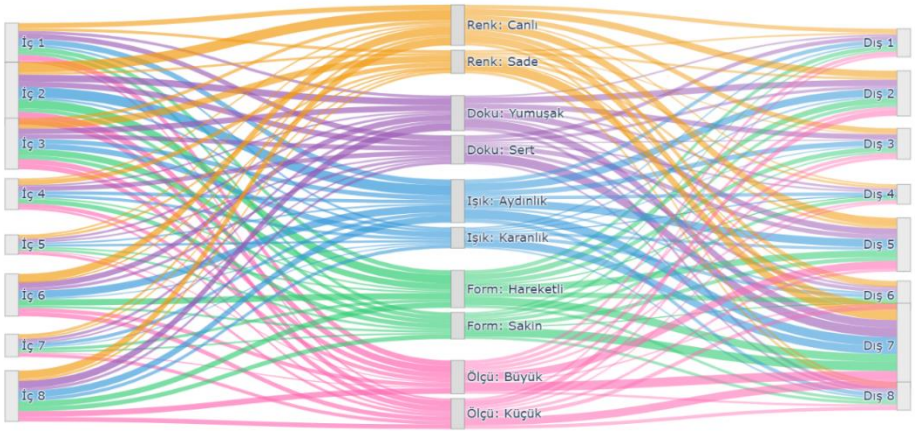
CC BY NC

Genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların iç ve dış mekân seçimleri arasında belirli ilişki örüntülerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Özellikle İç Mekân 2-Dış Mekân 2, İç Mekân 3-Dış Mekân 7 ve İç Mekân 8-Dış Mekân 7 eşleşmelerinde gözlenen yüksek frekanslar dikkat çekmektedir. Bu durum, çocukların mekânsal tercihlerini yalnızca tekil fiziksel özellikler üzerinden değil, mekânların genel atmosferi ve algısal karakteri doğrultusunda değerlendirebildiklerini düşündürmektedir. Ayrıca bazı iç mekân örneklerinin birden fazla dış mekânla eşleşmesi, farklı mekânlar arasında benzer algısal çağrışımlar kurulabildiğine işaret etmektedir. Bulgular, çocuklara yönelik tasarımlarda iç ve dış mekânlar arasında algısal süreklilik ve görsel bütünlüğün önemini ortaya koymaktadır.

Şekil 1. İç Mekân Seçimlerinden Dış Mekân Seçimlerine Geçiş Matrisi (Köse tarafından Python ile üretilmiştir).

Şekil 2'de iç mekân görsel seçimleri ile dış mekân seçimleri arasındaki ilişkiler, algısal boyutlar aracılığıyla üç katmanlı Sankey diyagramı ile görselleştirilmiştir. Diyagramda sol sütunda iç mekân görselleri, orta sütunda algısal boyutlara ait ikili sıfat eşleşmeleri, sağ sütunda ise dış mekân görselleri yer almaktadır. Akış yoğunlukları incelendiğinde, bazı algısal boyutlarda daha güçlü yönelimler bulunduğu görülmektedir. Özellikle renk, form ve doku boyutlarında akışların daha yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Diyagram, iç ve dış mekân seçimleri arasındaki ilişkilerin algısal boyutlar üzerinden nasıl biçimlendiğini görsel olarak ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, iç ve dış mekân seçimleri arasındaki ilişkilerin yalnızca doğrudan görsel tercihler üzerinden değil, algısal özellikler aracılığıyla da şekillendiği anlaşılmaktadır. Akışların tüm boyutlar arasında homojen dağılmaması, çocukların bazı algısal özelliklere daha güçlü yönelim gösterebildiğini düşündürmektedir. Özellikle renk, form ve doku boyutlarında gözlenen yoğun akışlar, bu özelliklerin mekânsal tercih sürecinde daha etkili olabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte aynı algısal özelliklerden birden fazla dış mekân örneğine yönelen akışlar, çocukların mekânları tekil fiziksel özellikler yerine bütüncül bir algısal çerçevede değerlendirme eğiliminde olabileceklerine işaret etmektedir. Bu bulgular, çocuklara yönelik tasarım süreçlerinde iç ve dış mekânlar arasında algısal süreklilik sağlayan tasarım kararlarının önemini ortaya koymaktadır.

Şekil 2. İç mekân görsel seçimi-algısal boyutlar-dış mekân görsel seçimi arasındaki ilişkilerin Sankey diyagramı ile görselleştirilmesi (Köse tarafından Python ile üretilmiştir).

İç ve dış mekân seçimleri arasındaki ilişki Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 9). Analiz sonuçları, iç mekân seçimi ile dış mekân seçimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu (χ^2=62,84; df=49; p=0,047; Cramér's V=0,32) göstermektedir (p<0,05). Cramér's V katsayısının 0,32 olması, ilişkinin düşük-orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, çocukların iç ve dış mekân tercihlerini tamamen bağımsız değerlendirmediğini ve mekânsal tercihler arasında belirli ilişki örüntülerinin bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ilişkinin orta düzeyin altında kalması, tercihlerin tek bir özelliğe bağlı olmadığını; renk, form, ölçek ve mekânsal atmosfer gibi çeşitli algısal özelliklerin birlikte değerlendirildiğini düşündürmektedir. Bu durum, çocukların mekânları bütüncül bir algısal çerçevede değerlendirebildiklerine işaret etmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik tasarım süreçlerinde iç ve dış mekânlar arasında algısal süreklilik ve deneyimsel bütünlük sağlayan tasarım kararlarının birlikte ele alınması önem taşımaktadır.

Tablo 9. İç ve Dış mekân seçimleri arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Mekânsal ilişki	χ^2	df	p	Cramér's V
İç-Dış Mekân	62,84	49	0,047*	0,32

p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.5. İç ve Dış Mekân Seçimleri ile Algısal Boyutlar Arasındaki İlişki

İç mekân seçimleri ile algısal boyutlar arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 10). Analiz sonuçlarına göre yalnızca renk boyutu ile iç mekân seçimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (χ^2=25,18; df=7; p=0,0007; Cramér's V=0,47) (p<0,05). Doku, ışık, form ve ölçek boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (p>0,05). Bulgular, çocukların iç mekân tercihlerinde renk boyutunun diğer algısal özelliklere göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların iç mekân değerlendirmelerinde renk özelliklerine daha duyarlı olabileceğine işaret etmektedir. Buna karşılık diğer algısal boyutlarda anlamlı ilişkinin bulunmaması, mekânsal tercihlerin tek bir algısal özellikten ziyade farklı mekânsal özelliklerin birlikte değerlendirilmesiyle oluştuğunu düşündürmektedir. Bu sonuçlar, renk kullanımının çocuklara yönelik iç mekân tasarımında dikkate alınması gereken önemli algısal bileşenlerden biri olabileceğine işaret etmektedir.

Dış mekân seçimleri ile algısal boyutlar arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 11**).** Analiz sonuçlarına göre doku (χ^2=26,51; df=7; p=0,0004; Cramér's V=0,48) ve ışık (χ^2=14,52; df=7; p=0,0426; Cramér's V=0,36) boyutları ile dış mekân seçimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (p<0,05). Cramér's V değerleri, doku boyutunun orta düzeyde (V=0,48), ışık boyutunun ise düşük-orta düzeyde (V=0,36) etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Renk, form ve ölçek boyutlarında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (p>0,05). Bulgular, çocukların dış mekân tercihlerinde özellikle doku ve ışık özelliklerine daha duyarlı olabileceğini göstermektedir. Buna karşılık diğer algısal boyutlarda anlamlı ilişkinin bulunmaması, dış mekân tercihlerinin tek bir özelliğe bağlı olmadığını ve farklı mekânsal özelliklerin birlikte değerlendirildiğini düşündürmektedir. Bu sonuçlar, çocuklara yönelik dış mekân tasarımlarında doku ve ışık özelliklerinin tasarım sürecinde dikkate alınabilecek önemli algısal bileşenler olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 10. İç mekân seçimleri ve algısal boyutlar arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	25,18	7	0,0007*	0,47
Doku	8,70	7	0,275	0,23
Işık	11,97	7	0,102	0,29
Form	7,51	7	0,378	0,21
Ölçek	6,94	7	0,435	0,19

***** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.*

Tablo 11. Dış mekân seçimleri ve algısal boyutlar arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	12,43	7	0,087	0,33
Doku	26,51	7	0,0004*	0,48
Işık	14,52	7	0,0426*	0,36
Form	4,25	7	0,750	0,17
Ölçek	13,35	7	0,0639	0,34

***** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.*

CC BY NC

4.6. Yaş Gruplarına Göre İç ve Dış Mekân Algısal Farklılıkların İncelenmesi

Yaş grupları ile iç mekân algısal boyutları arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 12). Analiz sonuçlarına göre yalnızca form boyutu ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (χ^2=26,49; df=1; p<0,001; Cramér's V=0,48) (p<0,05). Cramér's V değerinin 0,48 olması, bu ilişkinin orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Renk, doku, ışık ve ölçek boyutlarında ise yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0,05). Bulgular, yaş değişkeninin özellikle mekânsal form algısı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu durum, farklı yaş gruplarındaki çocukların mekânsal biçimlenmeleri farklı şekillerde değerlendirebildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık diğer algısal boyutlarda anlamlı farklılıkların bulunmaması, çocukların iç mekân değerlendirmelerinde birçok algısal özelliği yaş değişkeninden bağımsız olarak benzer biçimde algılayabildiklerini düşündürmektedir.

Yaş grupları ile dış mekân algısal boyutları arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 13). Analiz sonuçlarına göre renk (χ^2=5,27; df=1; p=0,022; Cramér's V=0,22) ve form (χ^2=14,62; df=1; p=0,000; Cramér's V=0,36) boyutları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (p<0,05)**.** Cramér's V değerleri, form boyutunun düşük-orta düzeyde (V=0,36), renk boyutunun ise zayıf düzeyde (V=0,22) etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Doku, ışık ve ölçek boyutlarında ise yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0,05). Bulgular, yaş değişkeninin özellikle renk ve mekânsal form algısı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu durum, farklı yaş gruplarındaki çocukların dış mekân değerlendirmelerinde bu özelliklere farklı düzeylerde önem verebildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık doku, ışık ve ölçek boyutlarında anlamlı farklılıkların bulunmaması, çocukların bu algısal özellikleri yaş değişkeninden bağımsız olarak benzer biçimde değerlendirebildiklerini düşündürmektedir.

Tablo 12. Yaş grupları ile iç mekân algısal boyutları arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	0.84	1	0.360	0.09
Doku	0.05	1	0.831	0.02
Işık	3.11	1	0.078	0.17
Form	26.49	1	0.000*	0.48
Ölçek	3.17	1	0.075	0.17

** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.*

Tablo 13. Yaş grupları ile dış mekân algısal boyutları arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	5.27	1	0.022*	0.22
Doku	1.83	1	0.176	0.13
Işık	0.03	1	0.865	0.02
Form	14.62	1	0.000*	0.36
Ölçek	1.11	1	0.292	0.10

** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.*

4.7. Cinsiyet Gruplarına Göre İç ve Dış Mekân Algısal Farklılıkların İncelenmesi

Cinsiyet değişkeni ile iç mekân algısal boyutları arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile incelenmiştir (Tablo 14). Analiz sonuçlarına göre cinsiyet ile renk (χ^2=0,10; df=1; p=0,748), doku (χ^2=0,00; df=1; p=1,000), ışık (χ^2=0,75; df=1; p=0,386), form (χ^2=0,09; df=1; p=0,762) ve ölçek (χ^2=1,98; df=1; p=0,159) boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p>0,05**).** Cramér's V değerlerinin tüm boyutlarda düşük düzeyde olması, cinsiyet değişkeninin iç mekân algısal değerlendirmeleri üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular, çocukların iç mekân değerlendirmelerinde cinsiyetten bağımsız olarak benzer algısal eğilimler gösterebildiğine işaret etmektedir. Bu durum, renk, doku, ışık, form ve ölçek boyutlarının her iki cinsiyet tarafından benzer biçimde algılandığını düşündürmektedir.

Cinsiyet değişkeni ile dış mekân algısal boyutları arasındaki ilişkiler Ki-Kare (χ^2) bağımsızlık testi ile analiz edilmiştir (Tablo 15). Analiz sonuçlarına göre cinsiyet ile renk (χ^2=0,09; df=1; p=0,758)**,** doku (χ^2=0,00; df=1; p=1,000)**,** ışık (χ^2=0,02; df=1; p=0,881)**,** form (χ^2=1,08; df=1; p=0,297) ve ölçek (χ^2=0,61; df=1; p=0,433) boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (tüm p>0,05). Cramér's V değerlerinin tüm

boyutlarda düşük düzeyde olması, dış mekân algısal değerlendirmelerinde cinsiyet değişkeninin sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular, çocukların dış mekân değerlendirmelerinde cinsiyetten bağımsız olarak benzer algısal eğilimler gösterebildiğine işaret etmektedir. Bu durum, renk, doku, ışık, form ve ölçek boyutlarının her iki cinsiyet tarafından benzer biçimde algılandığını düşündürmektedir.

Tablo 14. Cinsiyet grupları ile iç mekân algısal boyutları arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	0.10	1	0.748	0.03
Doku	0.00	1	1.000	0.00
Işık	0.75	1	0.386	0.08
Form	0.09	1	0.762	0.03
Ölçek	1.98	1	0.159	0.13

** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır*

Tablo 15. Cinsiyet grupları ile dış mekân algısal boyutları arasındaki ilişki analizi (Yazarlar tarafından üretilmiştir).

Algısal Boyut	χ^2	df	p	Cramér's V
Renk	0.09	1	0.758	0.03
Doku	0.00	1	1.000	0.00
Işık	0.02	1	0.881	0.01
Form	1.08	1	0.297	0.10
Ölçek	0.61	1	0.433	0.07

** p < 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır*

5. TARTIŞMA

Araştırma bulguları, çocukların mekânsal tercihlerinin tek bir değişkene bağlı olarak şekillenmediğini; çok boyutlu algısal süreçler doğrultusunda oluştuğunu göstermektedir. Cinsiyet dağılımının dengeli olması ve analizlerde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaması, bu örneklemde mekânsal tercihlerin cinsiyetten bağımsız biçimde geliştiğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık yaş değişkenine bağlı olarak özellikle form boyutunda anlamlı farklılıkların ortaya çıkması, mekânsal biçim ve hareketlilik algısının gelişimsel süreçle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle iç mekânda form boyutunda elde edilen orta düzey etki büyüklüğü (V=0,48), yaş ilerledikçe çocukların mekânsal biçimsel özellikleri daha belirgin biçimde ayırt edebildiğine işaret etmektedir. Bu bulgu, çocukların mekânsal algıyı ifade etme biçimlerinin yaşa bağlı olarak dönüşüm gösterdiğini belirten gelişim kuramlarıyla da örtüşmektedir. Erken çocukluk döneminde benmerkezci ve topolojik ilişkiler üzerinden kurulan mekânsal algı, 7-11 yaş aralığında projektif ilişkilerin ve iki/üç boyutlu temsil biçimlerinin kavranmasıyla daha karmaşık bir yapıya dönüşmektedir; 12 yaş sonrasında ise metrik ve Öklidyen uzamsal ilişkilerin anlaşılması mümkün hâle gelmektedir (Türel & Gür, 2019). Bu çerçevede form boyutunda ortaya çıkan yaşa bağlı farklılıklar, çocukların gelişimsel olarak mekânsal organizasyonu ve biçimsel hareketliliği algılama kapasitelerindeki artışla ilişkili görünmektedir.

Dış mekân seçimlerinde bazı yapıların belirgin biçimde öne çıkması, çocukların belirli tasarım özelliklerine karşı daha duyarlı olabileceğini göstermektedir. Algısal olarak dikkat çekici, biçimsel bütünlüğü güçlü ve görsel olarak belirgin yapılar daha yüksek oranlarda tercih edilmiştir. Buna karşılık daha sade ve kamusal karakteri baskın yapıların görece daha düşük oranlarda seçilmesi, çocukların dış mekânda görsel belirginliği yüksek tasarımlara yönelme eğiliminde olabileceğini düşündürmektedir. Lynch (1960), yapıların ve çevresel bağlamın tasarımında renk, doku ve biçim gibi görsel uyaranların yapıların kimlik kazanmasında belirleyici olduğunu belirtmektedir. Bu görsel unsurların özellikle somut işlemler dönemindeki (7-10 yaş) çocukların mekânsal algısını etkilediği ifade edilmektedir. Ayrıca, binaların fiziksel özellikleri ve mekânsal organizasyonunun çocuğun mekânsal algısının gelişimine katkı sağladığı belirtilmektedir (Şener, 2001).

Araştırmada çocukların günlük yaşamlarında deneyimledikleri bir yapı örneğinin de görseller arasında yer almasına rağmen belirli oranda tercih edilmesi dikkat çekicidir. Bu durum, çocukların mekânsal tercihlerinin yalnızca deneyimledikleri çevre ile açıklanamayacağını, algısal özelliklerin de tercih sürecinde önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir. Bireylerin sık karşılaştıkları mekânlara ilişkin bilgileri bilişsel süreçler içinde kodlayarak depoladıkları ve gerektiğinde yeniden hatırlayabildikleri belirtilmektedir (Canakcioglu & Unlu, 2025). Benzer şekilde, çocuklarda mekân algısının yaşa, deneyime ve mekânı deneyimleme sıklığına bağlı olarak

CC BY NC

farklılaşabileceği vurgulanmaktadır (Yılmaz Yıldırım vd., 2023). Bu çerçevede, araştırmada yer alan yerel örnek, tanıdıklığın doğrudan etkisini ortaya koyan bir değişken olarak değil, bulguların deneyimsel bağlamda değerlendirilmesine katkı sağlayan bir unsur olarak ele alınmıştır. Buna karşılık, daha yüksek düzeyde tercih edilen farklı mekânsal örnekler, çocukların seçiminde görsel ilgi, mekânsal çeşitlilik ve keşif hissi oluşturan algısal özelliklerin de bu süreçte etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Dış mekân algısal analizleri, doku ve ışık boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle doku boyutunda elde edilen orta düzey etki büyüklüğü (V = 0,48), yüzey özelliklerinin çocukların dış çevre değerlendirmesinde ayırt edici bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu durum, malzeme karakteri ve dokusal farklılaşmanın çocuk kullanıcılar açısından önemli bir tasarım girdisi olduğunu düşündürmektedir. Buna karşılık renk, form ve ölçek boyutlarında anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, dış mekân tercihinin tekil görsel özelliklerden ziyade çoklu çevresel unsurların birlikte değerlendirilmesiyle şekillenebileceğine işaret etmektedir. Bu bulgular, mimari çevrelerin çocuklar için görsel netlik ve algısal zenginlik sunmasının önemine dikkat çeken Barrett ve Zhang'ın (2009) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, fiziksel çevre özelliklerinin çocukların mekân deneyimi üzerinde belirleyici olduğu vurgulanmaktadır.

İç mekân tercihlerinde ise yalnızca renk boyutunun anlamlı bulunması (V=0,47), çocukların iç mekân seçimlerinde renk özelliklerini ayırt edici bir kriter olarak değerlendirebildiklerini göstermektedir. Bununla birlikte diğer boyutlarda anlamlı bir farklılık görülmemesi, iç mekân tercihlerinin tekil bir algısal parametreye indirgenemeyeceğini; mekânsal deneyimin bütüncül olarak değerlendirildiğini düşündürmektedir. İç mekânlarda canlı renkler ve hareketli form dilinin baskın olduğu örneklerin daha yüksek oranlarda tercih edilmesi, çocukların duyusal olarak zengin ve etkileşime açık ortamlara yönelme eğiliminde olabileceğini ortaya koymaktadır.

İç ve dış mekân seçimleri arasında tespit edilen istatistiksel ilişki (V=0,32), çocukların mekânsal tercihlerinin tamamen rastlantısal olmadığını göstermektedir. Cramér's V değerinin düşük-orta düzeyde olması, ilişkinin güçlü bir belirleyicilikten ziyade sınırlı fakat anlamlı bir yönelim oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Sankey diyagramında gözlenen akış yoğunlukları da özellikle form, renk ve doku boyutlarının iç ve dış mekân tercihleri arasında algısal sürekliliğe işaret etmektedir. Bu durum, çocukların mekânsal deneyimi parçalı değil; belirli görsel ve biçimsel örüntüler üzerinden bütüncül biçimde değerlendirebildiğini düşündürmektedir.

Genel olarak bulgular, çocuklara yönelik mekân tasarımında yalnızca işlevsel gerekliliklerin değil; renk, form, doku ve ışık gibi algısal unsurların da bütüncül bir tasarım yaklaşımı içinde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Mekânsal tercihlerde cinsiyetin belirleyici olmaması, buna karşılık bazı algısal boyutların yaşa bağlı farklılaşma göstermesi, çocuk mekânlarının tasarımında gelişimsel duyarlılığın önemini vurgulamaktadır. Özellikle form, doku ve renk gibi görsel-bilişsel uyaranların hem iç hem dış mekân bağlamında tercih örüntülerinde rol oynaması, çocukların mekânsal tercihlerini tek bir özellikten ziyade birbirini tamamlayan algısal bileşenler doğrultusunda şekillendirebildiklerini düşündürmektedir. Bu çerçevede, çocuklara yönelik tasarım kararlarının yalnızca estetik çekiciliğe ya da teknik yeterliliğe indirgenmemesi; gelişimsel farklılıklar, duyusal algı süreçleri ve kullanıcı deneyiminin birlikte değerlendirilmesi yararlı olabilir. Bu bulgular, çocuk mekânlarının tasarımında estetik uyarıcılık ile algısal dengeyi birlikte ele alan tasarım yaklaşımlarının çocuk kullanıcı deneyimini destekleyebileceğine işaret etmektedir.

6. SONUÇ

Bu çalışma, 5-8 yaş aralığındaki çocukların çocuk kütüphanelerine ait iç ve dış mekân görselleri karşısındaki tercihlerinin hangi algısal boyutlarla ilişkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Görsel temelli anket ve ikili sıfat eşleşmeleri üzerinden elde edilen bulgular, çocukların mekânsal değerlendirmelerinin rastlantısal olmadığını; belirli algısal bileşenler doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. İç mekân tercihlerinde renk boyutunun ayırt edici bir rol üstlendiği; dış mekân tercihlerinde ise doku ve ışık özelliklerinin daha belirleyici olduğu görülmüştür. Bu durum, çocukların iç ve dış mekânları aynı ölçütlerle değerlendirmediğini; bağlama göre farklı algısal ipuçlarını önceliklendirebildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca iç ve dış mekân seçimleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunması, çocukların mekânsal tercihlerini birbirinden bağımsız değil, bütüncül bir algısal çerçeve içerisinde değerlendirdiklerine işaret etmektedir. Bunun yanında tanıdık bir mekân örneğinin az da olsa belirli oranda tercih edilmesi, çocukların mekânsal tercihlerinin değerlendirilmesinde deneyimsel bağlamın da dikkate alınabilecek unsurlardan biri olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma bulguları doğrultusunda çocuklara yönelik mekânsal tasarım süreçleri için bazı uygulamaya dönük çıkarımlar önerilebilir. İç mekânlarda çocukların dikkatini çekebilecek canlı ve algısal çeşitlilik sunan renk kullanımına öncelik verilmesi; dış mekânlarda ise dokusal çeşitlilik ve doğal ışık kalitesini destekleyen çözümlerin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca çocukların yalnızca estetik açıdan dikkat çekici çevrelere değil, keşif hissi uyandıran ve etkileşimi destekleyen mekânsal kurgulara yönelim gösterebildikleri görülmüştür. Bu nedenle çocuk mekânlarının tasarımında merak ve keşif duygusunu destekleyen deneyimsel özelliklerin dikkate alınması önem taşımaktadır. İç ve dış mekânlar arasında belirlenen algısal süreklilik örüntüleri doğrultusunda, renk, form, doku, ölçek ve ışık bileşenleri arasında bütünlük kuran tasarım kararlarının kullanıcı deneyimini güçlendirebileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların tanıdık mekânlara tamamen yönelmediği ancak bu mekânları da dışlamadığı görülmüştür. Bu doğrultuda, çocuk mekânlarının tasarımında aidiyet duygusunu destekleyen çevresel özellikler ile merak ve keşif hissini güçlendiren tasarım yaklaşımlarının birlikte ele alınması önerilebilir.

Bu çalışma, çocukların mekânsal tercihlerini yalnızca genel beğeni düzeyinde değil; renk, doku, ışık, form ve ölçek gibi ölçülebilir algısal parametreler üzerinden değerlendirmesi bakımından literatüre katkı sunmaktadır. Ayrıca, farklı ülkelerden seçilen çocuk kütüphanesi örnekleri ile katılımcıların deneyimlediği yerel bir örneği aynı karşılaştırmalı görsel set içerisinde ele alarak, çocukların mekânsal tercihlerinin kullanıcı odaklı ve nicel bir yaklaşımla değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanında çalışma, fiziksel parametrelerin iç ve dış mekân bağlamında farklı önem düzeylerine sahip olduğunu ortaya koyarak çocuk mekânlarına yönelik tasarım kararlarının bağlamsal biçimde değerlendirilmesinin önemine işaret etmektedir.

Araştırma, tek bir kentte ve belirli bir kullanıcı grubuyla yürütülmüş olması nedeniyle bağlamsal sınırlılıklar içermektedir. Ayrıca çalışma, çocukların görsel tercihlerine dayalı değerlendirmeleri esas almakta olup gerçek kullanım davranışlarını doğrudan gözlemlememektedir. Gelecek çalışmalarda farklı kültürel ve mekânsal bağlamların karşılaştırmalı olarak incelenmesi, farklı yaş gruplarının araştırmaya dâhil edilmesi ve görsel temelli verilerin davranışsal gözlem yöntemleriyle desteklenmesi çocuklara yönelik kamusal mekân tasarımına ilişkin daha kapsamlı bir kuramsal ve uygulamalı çerçeve sunabilir. Bunun yanında çocukların kütüphaneye deneyim düzeyi, ziyaret sıklığı, önceki mekânsal deneyimleri ve ebeveyn özellikleri gibi çevresel ve sosyo-demografik değişkenler araştırma kapsamında değerlendirilmemiştir. Bu değişkenlerin çocukların mekânsal algı ve tercihleri üzerinde ilişkili olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, gelecekteki çalışmalarda bu faktörlerin de araştırma kapsamına dâhil edilmesi, bulguların daha kapsamlı ve çok boyutlu biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabilir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen anket uygulaması, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 14.03.2024 tarih ve 2024-13 sayılı toplantısında alınan E-97105791-050.04-53990 sayılı karar ile onaylanmış olup, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

Destek Beyanı: Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

İrem Köse: Kavramsallaştırma (destek), metodoloji (eşit), yazma - orijinal taslak (ana), yazma - gözden geçirme & düzenleme (ana), görselleştirme (ana), kaynaklar (destek), araştırma (destek), biçimsel analiz (ana), veri iyileştirme (ana), proje yönetimi (eşit), yazılım (eşit), süpervizyon (ana), doğrulama (eşit).

Gülsüm Sobay Mercan: Kavramsallaştırma (ana), metodoloji (eşit), yazma - orijinal taslak (destek), yazma - gözden geçirme & düzenleme (destek), görselleştirme (destek), kaynaklar (ana), araştırma (ana), biçimsel analiz (destek), veri iyileştirme (destek), proje yönetimi (eşit), yazılım (eşit), süpervizyon (destek), doğrulama (eşit).

TEŞEKKÜR

Bu makalenin hazırlanma sürecinde, metin yazım dilinin sadeleştirilmesi ve dil kontrolünün yapılması amacıyla OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT 5.2 yapay zekâ aracından yararlanılmıştır (Erişim tarihi: Ocak - Haziran 2026). Yapay zeka aracı, ifadelerin daha açık ve akıcı hale getirilmesi ile dilbilgisel düzenlemeler konusunda destek

CC BY NC

sağlamıştır. Araştırmanın kurumsal çerçevesi, veri toplama ve analiz süreçleri ile tüm bilimsel değerlendirme ve yorumlar tamamen yazarların akademik sorumluluğu kapsamında gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKLAR

Altun, İ. K., & Zorlu, T. (2021). Mekânsal algıda etkili fiziksel parametreler: İlk kademe eğitim yapıları derslikleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 11*(23), 15-32. https://doi.org/10.16950/iujad.693920

Altman, I., & Wohlwill, J. F. (1978). Introduction: The confluence of developmental and environmental psychology. In *Children and the environment* (pp. 1-4). Boston, MA: Springer US.

Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception*: A psychology of the creative eye. University of California Press.

Aslan, F., Aslan, E., & Atik, A. (2015). İç mekânda algı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5*(11), 139-151. https://doi.org/10.16950/std.60957

Atacı, S. (2020). Researching of learning and space relations in children's museum. *Journal of International Museum Education, 2*(1), 28-53.

Baker, J. (1986). The role of the environment in marketing services: The consumer perspective. İçinde John A. Czepeil, Carole A. Congram, and James Shanahan. (Eds.), *The services challenge: Integrating for competitive advantage* (pp. 79-84). IL: American Marketing Associaton,

Barrett, P., & Zhang, Y. (2009). *Optimal learning spaces design implications for primary school*. SCRI Research Report Series, Salford: Salford University.

Bell, A. (2007). Designing and testing questionnaires for children. *Journal of Research in Nursing, 12*(5), 461-469.

Biggers, T., & Pryor, B. (1982). Attitude change: A function of emotion-eliciting qualities of environment. *Personality and Social Psychology Bulletin, 8*(1), 94-99.

Bilgiç, D. E., & Keskin, E. (2021). Çocuk kütüphanelerinin okul öncesi çocukların görsel algı gelişimine uygun tasarlanması. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 6*(3), 370-400.

Canter, D. (1977). *The psychology of place*. St Martin's Press, Oxford.

Canakcioglu, N. G., & Unlu, A. (2025). Exploring cognitive and syntactic dimensions in a healthcare environment affecting the spatial perceptions of paediatric inpatients. *Open House International, 50*(2), 302-323. https://doi.org/10.1108/OHI-12-2023-0285

Chawla, L., Cushing, D., Malinin, L. H., Pevec, I., van Vliet, W., & Zuniga, K. (2012). *Children and the environment*. NY: Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/OBO/9780199791231-0034

Choi, I., Lee, J.Y., & Lee, S.H. (2018). Bottom-up and top-down modulation of multisensory integration. *Current Opinion in Neurobiology, 52*, 115-122. https://doi.org/10.1016/j.conb.2018.05.002

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Cohen, S., & Horm-Wingerd, D. (1993). Children and the environment: Ecological awareness among preschool children. *Environment and Behavior, 25*(1), 103-120. https://doi.org/10.1177/0013916593251005

Çelik, B., & Ergün, E. (2016). An integrated approach of Erikson's psychosocial theory and Adlerian counseling. *International Journal of Human and Behavioral Science, 2*(1), 20-26. https://doi.org/10.19148/ijhbs.02348

Çukur, Y. D., & Güller Delice, A. E. (2011). Erken çocukluk döneminde görsel algı gelişimine uygun 25 mekân tasarımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 24*(24), 25-36. https://doi.org/10.21560/spcd.75766

Druin, A. (2002). The role of children in the design of new technology. *Behaviour and Information Technology, 21*, 1-25. ftp://ftp.cs.umd.edu/pub/hcil/Reports-Abstracts-Bibliography/99-23html/99-23.pdf adresinden 15.07.2025'te alınmıştır.

Ergin, A. (1998). *Öğretim teknolojisi iletişim* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Franz, G. (2006). Space, color, and perceived qualities of indoor environments. *In Environment, Health and Sustainable Development (IAPS 19)* (pp. 1-8), https://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0013-D053-E

Gökmen, A., & Çapan, A. S. (2019). 60-84 aylık çocuklarda yaratıcı problem çözme becerilerinin incelenmesi. *International Primary Education Research Journal, 3*(1), 1-9.

Grubaugh, S., & Houston, R. (1990). Establishing a classroom environment that promotes interaction and improved student behavior. *The Clearing House, 63,* 375-378. https://doi.org/10.1080/00098655.1990.10114133

Gür, Ş., & Zorlu, T. (2002). *Çocuk mekânları*. İstanbul: Construction Industry Center Publications.

Hall, E. T. (1966). *Distances in man: The hidden dimension*. New York: Doubleday.

Kayser, C., & Logothetis, N. K. (2007). Do early sensory cortices integrate cross-modal information? *Brain Structure and Function, 212*, 121-132. https://doi.org/10.1007/s00429-007-0154-0

Khaleghimoghaddam, N., Bala, H. A., Özmen, G., & Öztürk, Ş. (2022). Neuroscience and architecture: What does the brain tell to an emotional experience of architecture via a functional MR study? *Frontiers of Architectural Research, 11*(5), 877-890. https://doi.org/10.1016/j.foar.2022.02.007

Kılıç, M., & Şahin, F. T. (2021). Okul öncesi geometri eğitim programının çocukların geometri becerilerine ve şekilsel yaratıcılıklarına etkisi. *Ondokuz Mayis University Journal of Education Faculty*, *40*(1), 231-256. https://izlik.org/JA62EM36KJ

Kılıç Özdemir, G. (2004). *Ailesiyle birlikte yaşayan ve çocuk yuvasında kalan çocukların görsel algılama davranışı ile okul olgunluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, FBE, Ankara.

Lam, W. M. (1992). *Perception and lighting as formgivers for architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Lisińska-Kuśnierz, M., & Krupa, M. (2020). Suitability of eye tracking in assessing the visual perception of architecture—A case study concerning selected projects located in Cologne. *Buildings*, *10*(2), 20. https://doi.org/10.3390/buildings10020020

Lynch, K. (1960). *The image of the city*. MA: MIT Press, Cambridge.

Moore, G.T. (1987). The physical environment and cognitive development in child-care centers. In: Weinstein, C.S., David, T.G. (eds) *Spaces for Children* (pp. 41-72). Boston, MA: Springer, https://doi.org/10.1007/978-1-4684-5227-3_3

Morgan, P. (2010). Towards a developmental theory of place attachment. *Journal of Environmental Psychology, 30*(1), 11-22. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.07.001

Olds, A. R. (1979). Designing developmentally optimal classrooms for children with special needs. In S. Meisels (Eds.), *Special education and development* (pp. 91-138). University Park Press, Baltimore.

Özen, A. (2004). *Sanal ortamlarda mekânsal okuma parametreleri ve sanal müzeler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, FBE, Ankara.

Öymen Özak, N., & Pulat Gökmen, G. (2009). Bellek ve mekân ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İTÜDERGİSİ/a, 8*(2), 145-155.

Pallasmaa, J. (2005). The two languages of architecture: Elements of a bio-cultural approach to architecture. In P. MacKeith (Eds.), *Encounters: Architectural essays* (pp. 16-31). Helsinki: Rakennustieto.

Palmer, J., Cooper, D. E., & Bresler, L. (Eds.). (2001). *Fifty modern thinkers on education: From Piaget to the present*. Sussex UK: Psychology Press.

Piaget, J. (1964). Classification of disciplines and interdisciplinary connexions. *International Social Science Journal, 16*(4), 553-570.

Piaget, J., & Inhelder, B. (2016). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Pinhan Publications.

Porter, T. (1979). *How architects visualize*. New York: Studio Vista.

Sobay Mercan, G. (2025). Kişisel fotoğraf arşivi.

Şener, E. A. (2001). *Okul öncesi çocuk eğitim merkezleri için değişebilir/dönüşebilir/esnek bir fiziksel çevre modeli* [Yayınlanmamış doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, FBE, İstanbul.

CC BY NC

Tolman, E. C. (1948). Cognitive maps in rats and men. *Psychological Review, 55*(4), 189-208, https://doi.org/10.1037/h0061626

Turgay, Z. T., & Sarıberberoğlu, M. T. (2022). The role of the senses in children's perception of space. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning,* 10(1), 70-96.

Tutkun, Ö. F. (2008). Sınıf yönetimi: Sınıf düzeni. İçinde Z. Kaya (Ed.), *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Türel A., & Gür, E. A. (2019). Effects of primary school's physical environment on children's spatial perception and behavior: The case of Kagithane, Istanbul, Turkey. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research, 13*(2), 425-443. https://doi.org/10.1108/ARCH-12-2018-0048

URL-1. https://cmlibrary.org/locations/imaginon-joe-joan-martin-center adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-2. https://asia.nikkei.com/life-arts/life/inside-tadao-ando-s-epoch-defining-children-s-library adresinden 19.12.2025'te alınmıştır.

URL-3. https://architectuul.com/architecture/little-rounded-library adresinden 20.12.2025'te alınmıştır.

URL-4. https://www.yapi.com.tr/yarismalar/avrupa-kentsel-kamusal-mekan-odulleri-almanya-ve-norvece_78294.html adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-5. https://www.arkitera.com/proje/hutong-cocuk-kutuphanesi-ve-sanat-merkezi/ adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-6. https://www.gaziantep.bel.tr/tr/projeler/gaziantepin-egitim-haritasina-yeni-bir-soluk-prof-dr-alaeddin-yavasca-egitim-ve-sanat-merkezi#cover adresinden 19.12.2025'te alınmıştır.

URL-7. https://www.archdaily.com/604000/cals-children-s-library-polk-stanley-wilcox architects/54f10a06e58ece89250001ed-th130603-psw_child1942_1-jpg adresinden 19.12.2025'te alınmıştır.

URL-8. https://www.turizmlimani.com/kultur-turlari/eskisehir/ adresinden 20.12.2025'te alınmıştır.

URL-9. https://www.toxel.com/inspiration/2016/02/18/library-staircase-with-a-slide/ adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-10. https://www.toxel.com/inspiration/2014/11/11/climbing-bookshelves/ adresinden 19.12.2025'te alınmıştır.

URL-11. https://www.archilovers.com/projects/37621/kid-s-republic.html adresinden 20.12.2025'te alınmıştır.

URL-12. https://m.blog.naver.com/yuseuri/221089879412 adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-13. https://www.archdaily.com/429328/conarte-anagrama/5236a90de8e44e24570000af-conarte-anagrama-photo adresinden 18.12.2025'te alınmıştır.

URL-14. https://www.archdaily.com/34946/ecological-children-activity-and-education-center-24h-architecture/501167dd28ba0d7042000793-ecological-children-activity-and-education-center-24h-architecture-image adresinden 19.12.2025'te alınmıştır.

URL-15. https://www.unlimitedrag.com/post/rami-cocuk-kutuphanesi-ne-tasarim-odulu adresinden 20.12.2025'te alınmıştır.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher mental pro cesses.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Yıldırım, K., Başkaya, A., & Hidayetoğlu, M. L. (2007). Effects of indoor color on mood and cognitive performance. *Building and Environment, 42*(9), 3233-3240, https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2006.07.037

Yılmaz Yıldırım, D., Bayram, Ş., & Çakır Güngör, N. (2023). An investigation into the perception of space in children through visual representations: The Children's Library in Giresun. *Megaron, 18*(1), 43-58.